

viko — ki nam kaže prenekatero analogije s človeško raso — zasledujemo lahko že vseskozi v Boljkovem kiparskem snovanju, vse od zgodnjih upodobitev »opičjih družin«, ki kot homogeni, zaprti plastični bloki, čuvajo nedotakljivost svojega primarnega življenja, pa do novejših slikovitih in hkrati ekspresivnih upodobitev divjih elementarnih živali, kot sta na primer bik in nosorog, ki vedno izraziteje kažeta svojo oblikovno skrajno razgibano, razbito in razdano zunanjo pojavnost kot prav tako, skozi nasilne perforacije vidno razjedeno in razpadlo notranjost — drobovje in okostje. Živali iz novejšega Boljkovega ciklusa se pojavljajo v izredno širokem diapazonu oblikovnih in vsebinskih možnosti: od oblikovno kompaktnjših plastičnih rešitev — izrazito plastično občutene zasnove konja — do primerov, ko nastopajo živalski liki kot gradnja skrajno dinamičnih in ekspresivnih likovnih elementov, kjer se plastičnim pridružujejo pogosto tudi skoraj slikoviti, grafični in slikarski učinki — menjava bleščečih, svetlo poliranih površin z temnimi, senčnimi partijami, ki jih izzivajo zlasti vdolbine in perforacije. Vse skupaj postaja včasih — to velja zlasti za Boljkove

manjše, »skicozne« plastike — skoraj kot ustvarjalno sproščena igra naključnih sestavin, nekakšen spontan diagram, vivisekcija umetnikovega notranjega miselnega in likovno ustvarjalnega nemira. Vendar, to je samo površen, zgolj zunanji vtis, v sebi pa vemo, da je struktura Boljkove plastične govorice v svojem osnovnem bistvu, v sleherni svoji sestavini, skrajno dognana in pretehtana, nabita z neizmerno umetniško senzibilnostjo in vizionarno-ekspresivno silovitostjo. Rirocerusi in biki, posamično ali med divjim parjenjem in medsebojno borbo, učinkujejo v svoji razgibani pojavnosti naravnost baročno slikovito; bogata menjava mehkih in gladko oblikovanih partij z razbitimi, oblikovno razkosanimi, perforiranimi in ekspresivno naostrenimi plastičnimi strukturami ustvarja presenetljivo, z vitalno mobilnostjo prežeto likovno predstavo.

Razstava najnovejših Boljkovih plastičnih stvaritev z živalsko motiviko nam je pokazala najbolj uspele dosežke umetnikovega zrelega likovnega razmišljanja in iskanj in jih kot takšne lahko vključimo med najpomembnejše dosežke sodobne slovenske plastične ustvarjalnosti.

Franc Zalar

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Sarajevski časopis Lica prinaša v trojni številki (5, 6, 7) dve pesmi Branka Hofmana (*Kopalka* in *Krog v krog*) v prevodu Anamarije Kobal — Paljetak. Za stoletnico Karla Marxa je časopis pripravil anketo in v tej številki objavlja njen prvi del. Rasim Muminović, Davor Rodin in Dimitar Mirčev odgovarjajo na vprašanja, katere so temeljne oporne točke v Marxovi teoriji, ki vzdržujejo njeno živost in vpliv na doga-

janja v sodobnem svetu, kaj jo zavira, katera mesta so v njej najpogostejše zlorabljana in podobno. V članku *Razumniki in hegemonija* je Braco Kovačević prispeval nekaj pogledov na delo Antonia Gramscija.

*

V petdeseti številki mostarskega časopisa Most zasledimo sedem pesmi Edvarda Kocbeka s skupnim naslovom po eni od njih *Med koreninami ležim*. Prevedel jih je Božidar Bagola. Tine Kurent objavlja sestavek *Ferhadija — numerični*

simbol kozmosa. To je zapis o džamiji Ferhad-bega Sokolovića v Banja Luki iz leta 1579, ki so mu dodani grafični arhitektonski prikazi in razčlenitve. Željko Ivanković objavlja *Fragmente o mlajši bosansko-hercegovski poeziji*, v katerih skuša določiti, kje se ta mlajša književnost začenja.

*

V prvi številki beograjske Književnosti objavlja Drago Jančar v prevodu Milana Djordjevića razmišljanje na temo *Resničnost in literatura* (ali praški zapis na pomlad 1983). Z njim uredništvo nadaljuje z objavljajem odgovorov na anketo z istim naslovom z namenom, da bi se osvestila ali ponovno ovrednotila družbena in estetska vprašanja sodobne umetnosti pri nas. Izmed Slovencev je v tej anketi doslej sodelovala Mira Mihelič. Taras Kermanner objavlja osmo nadaljevanje *Novega dnevnika*. V njem razmišlja o Hofmanovem romanu *Noč do jutra* in o njegovi usodi, kakor tudi o njegovem družbenem ozadju. Nadaljevanje ima dva dela: iz marca 1982 in iz marca 1977. Prispevek je prevedel Pavle Rak. *Življenje in zgodba, ponovno* je naslov prvega pričevanja Jare Ribnikarjeve, v njem posega v polpretekli čas z zornega kota sedanjih dogodkov in se med drugimi spominja Aleksandra Rankovića, Dušana Matića in Vukašina Mićunovića.

*

V januarski številki novosadskega Letopisa Matice srpske je natisnjen del razprave Dušana Pirjevca *Bog in metafizika*, v kateri prenaša svoja razmišljanja na *Brate Karamazove* Fjodora Dostojevskega. Razpravo prevaja Marija Mitrović. Vojislav Despotov je za enajsto nadaljevanje prispevkov, ki se ukvarjajo s sociologijo umetnosti oziroma njenih poja-

vov konec dvajsetega stoletja, izbral in prevedel tudi nekaj odlomkov iz pogovora Mance Koširjeve z Markom Pogačnikom o komuni, ki se je razvila iz skupine OHO in ki se je pozneje osamosvojila v Družino v Šempasu. Z naslovom *Elektronska igra* je Djordje Ledjanski prispeval nekaj opazovanj na rob festivalu Video C. D. 83, ki je bil jeseni v Ljubljani. Avtor najprej utemeljuje nove možnosti videa (video-arta, video-performancea itd.), ob katerih film in televizija zgubljata prestižnost predvsem v razvitem svetu, kjer to posameznikom omogočajo najsodobnejša sredstva tako imenovane zabavne elektronike. Na festivalu Video C. D. 83 v Ljubljani, piše Ledjanski, je bilo teden dni na desetih monitorjih mogoče spremljati vse (in vsakršno) s področja video umetnosti. Zanimivo je, da ni v tem hudourniku minut in ur z zaslona niti en »program« spominjal na kakega drugega, že videnega. Med tem ko so na enem monitorju prikazovali delo Dalibora Martinisa Slika je virus, svojevrstno interpretacijo »uradnega« televizijskega programa — to je bila montaža slike s televizije — so v sosednem prostoru prikazovali video različico francoskega cinema verité, reportažo o starostnikih, posneto v domu upokojencev. Martinis je uporabljal kadre, ki so trajali po del sekunde, medtem ko je v francoski reportaži kamera delovala neprenehoma (treba je opozoriti, da omogoča tehnična dognanost video tehnike en sam kader v trajanju štirih ur). Pomembno je tudi zanimanje avtorjev za vizualizacijo zvoka. Posamezne stvaritve »beograjske šole« pripadajo klasiki video umetnosti — v teh primerih se na trak beleži sam avtor, ki proizvaja zvoke z rokami, tako da dobiva gledalec »zamrznjen« in večkrat ponovljen zapis neke nepopolnoljive simbioze vidnega in sliš-

nega, piše med drugim Djordje Ledjanski.

*

V februarski številki novosadskega Letopisa Matice srpske je objavljen drugi del razprave Dušana Pirjevca *Bog in metafizika* (vprašanja o Bogu, biti in poeziji), ki jo je prevedla Marija Mitrović. V likovnem delu je predstavljenih osem slik Borisa Jesiha. *Šeherezada, 10 + 1 noč* je naslov potopisnih razmišljanj Judite Šalrove o Egiptu, kjer se je mudila kot gostja ministrstva za kulturo, se seznanila s književniki ter s kultur-nimi in z družbenimi razmerami te afriške države.

*

V šesti številki novosadske Scene se oglašja Meta Hočevnar s poročilom z edinburškega festivala oziroma z njegovega gledališkega dela. Temu so pridruženi še gledališki vtisi iz Londona. Prispevek je prevedla Miljenka Vitezović. Mata Milošević objavlja svoj *Začeti dnevnik*. Nanaša se na beležke o njegovem delu v Jugoslovanskem dramskem gledališču v Beogradu, in sicer od polovice avgusta leta 1948 do polovice februarja 1949. Iz teh zapiskov zvemo marsikaj zanimivega o vodstvu tega gledališča in delu v njem, ko sta delovala tam tudi Sava Severjeva in Bojan Stupica. Takrat so med drugim pripravljali Cankarjevega Kralja na Betajnovi. Janez Povše predstavlja knjigo Drage Ahačičeve *Gledališče pod vprašajem*. Ocenjujejo jo kot dobrodošlo delo posebno zaradi polemičnega prijema, ki napeljuje na globlje razmišljanje o gledališču in njegovi vlogi. Oceno je prevedla Miljenka Vitezović. V tej številki je tudi objavljen pogovor Radoslava Lazića z Radetom Šerbedžijem o vprašanjih sodelovanja med režiserjem in igralcem.

*

Po vrsti pesniških in proznih pri-spevkov je mogoče v 52. številki celovškega Mladja prebrati prispevek Avgušтина Malleja o državnem vgo-jnem in izobraževalnem sistemu za Slovence na Koroškem, v katerem opozarja na izhodišča iz leta 1945, ko je še obstajala uradna politična volja za pouk materinščine in za osnovne pogoje za izobrazbo v njej. O stanju pouka slovenščine na Du-naju piše Miško Kulnik. Janko Mes-sner objavlja *Literarno pismo Pre-žihovemu Vorancu*, ki ga je prebral na spominskem srečanju ob Voran-čevi devetdesetletnici. V njem po-lemično in nenavadno opozarja na nekatere napake v nedemokracijskih mehanizmih v zvezi s slovensko knjigo v zamejstvu. Odgovarjajo mu Peter Wieser, Franc Zadavec, Ja-nez Gradišnik, Franc Šetinc in Cvet-ko Zagorski — vsi v zvezi z usodo nemškega prevoda Prežihovih Samo-rastnikov, ki so dali pobudo tudi za Messnerjev nastop. Kot gostja iz Slovenije je v tej številki predstavl-jena Mimi Malenšek, po materi in rojstnem kraju Korošica, sicer pa Gorenjka. Predstavlja se s kratko prozo *Jezerska panorama*.

*

Iz 12. številke bratislavskega Rom-boida izvemo, da so lani izmed vseh knjižnih ocen, ki so jih natisnili, objavili samo eno iz jugoslovanskih književnosti, izbor iz del Meša Seli-movića. Po tem bi mogli sklepati, da je to verjetno tudi edina naša lite-ratura, prevedena v zadnjih dveh letih v slovenščino. Z naslovom *Pes-nik in sodobnost* objavlja Stanislav Šmatlák esej o pesnitvi *Beseda*, ki jo je napisal Miroslav Válek. Zveza slovaških pisateljev je začela v so-delovanju z uredništvom časopisa Romboid podeljevati nagrado Ale-xandra Matuška za najpomembnejše

kulturnopolitične in literarnoteoretične prispevke. Prvi jo je dobil Vincent Šabík za svojo knjigo *Beroči Tit*. Ob tem časopis objavlja pogovor šestih literarnih kritikov z nagrajenem.

*

Prva letošnja številka bratislavskega Romboida prinaša razmišljanje

Júliusa Nogeja *Delovni človek v sodobnem romanu*. V njem izhaja iz Marxovega razumevanja dela, kolikor so ga sprejemali v svoje romane nekateri pisatelji iz socialističnih držav. O odslikavanju sodobnosti v sodobnem (slovaškem) romanu piše Peter Zajac. Miloš Krno objavlja odlomek iz še neobjavljene romana *Kuchel koraka v boj*.

Puščice (na levo dve, na desno dve)

OB POGOVORU T. KERMAUNERJA Z JOŽETOM PUČNIKOM V NOVI REVII

Zaman je, Taras, ves napor,
da rešiš fris, ohraniš vtis:
resnica je, da šli v Pariz
ste eni, eden pa v zapor.

DODATEK K ZUPANOVI NAGRADI

Izjavljam, da čimprej pojenja
okrog nagrade vik in krik,
da, nezasluznež, jo sprejemam
kot Vitomilov založnik.

MOŽU, KI NATANKO VE, KJE JE PREŠERNOV DUH

Prešernov duh, si nam dejal,
naj iz nagrajenih del spozna se.
Že prav! Samo čemu si pravzaprav
ob tem takoj pokazal nase?

OB PREDLOGU, NAJ BI SAZU (SO)ODLOČALA O PREŠERNOVIH NAGRADAH

Prešernove pod vašim modrim plaščem?
Seveda! Vaš okus presega vse:
sprejemali ste medse *neke* tašče,
a Kocbeku ne enkrat rekli NE!

top